

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките” по научна специалност Икономика и управление (земеделие),
професионално направление ш. 3.8. Икономика

на дисертационния труд на тема:

БЪЛГАРСКОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО СЛЕД МАКРОСОЦИАЛНАТА
ТРАНСФОРМАЦИЯ

с автор ПЛАМЕНА ГЕОРГИЕВА ЙОВЧЕВСКА

от

Проф. дси Анна Иванова Мантарова

Институт по философия и социология

на Българска академия на науките

научна специалност Социология,

професионално направление Социология, антропология и науки за културата,
член на Научно жури, назначено със Заповед РД 05-172 от 29.09.2022 г.
на проф. дн инж. Мартин Банов, председател на Селскостопанска академия.

I. Кратко представяне на дисертанта

Пламена Йовчевска е завършила висше образование – политическа икономия/икономическа социология във ВИИ „Карл Маркс“ (сега УНСС) през 1977 г.

През 1991 г. е защитила дисертация на тема „Икономическа ефективност на основните направления на производство и технологии за прибиране и съхранение на царевичката за фураж“ за придобиване на научната степен кандидат на науките (сега образователна и научна степен „доктор“).

Трайните научните интереси на Пламена Йовчевска са в областта на изследванията на мястото на селското стопанство в националната икономика, трансформационните процеси в отрасъла, общностната селскостопанска политика, агроекологична значимост на първичния отрасъл при съхраняване на човешката жизнена среда, социокултурни традиции и значението им за развитие на социалния капитал в отрасъла.

Работила е като научен сътрудник в Институт по фуражите – Плевен от 1980 до 1997 г. От юни 1997 е последователно научен сътрудник I ст. в Институт по икономика

на селското стопанство в гр. София, старши научен сътрудник II ст. в Институт по аграрна икономика (от юни 2003 г.), професор (от април 2017 г. до юни 2022 г.).

В периода 1991 – 2017 г. Пламена Йовчевска неколkokратно е била гост-изследовател в Чехословакия, Словакия, Чешката република. Като гост-изследовател в Прага и Братислава е проучила подробно дейността в двете страни по трансформиране на селското стопанство от централизирано-планова към акционерна форма на земеделските структури.

Подготвила е двама докторанти, единият от които вече успешно е защитил своя дисертационен труд.

Участник е в множество научни проекти, както с фундаментален, така и с приложен характер. Заради своята висока компетентност е търсена като експерт в различни експертни органи на национално и международно ниво.

Освен богат научен опит, има и управленски – от февруари 2014 г. до 2017 г. е била научен секретар и зам. директор на ИАИ.

Обща характеристика на дисертацията и автореферата

Дисертационният труд „БЪЛГАРСКОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО СЛЕД МАКРОСОЦИАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ“ е с общ обем 290 страници. Структуриран е в Увод, три глави, Заключение, Справка за научните приноси на дисертацията, Списък на публикациите, свързани с дисертационния труд, Библиография, Списък на Фигури, Таблици и Схеми, Списък на съкращенията. В текста са представени 3 схеми, 11 таблици и 76 фигури. Библиографията включва 72 заглавия на пет езика. Посочените заглавия показват много добра осведоменост не само в тясно специализирана научна област, но и в такива с по-висока степен на общност, а също и информираност за програмни документи.

В дисертационния труд прецизно са дефинирани и разграничени обект и предмет на изследване, формулирана е целта на изследването, която е декомпозирана в една основна и 6 конкретни задачи.

Авторефератът е представен в обем от 39 страници. Той отговаря на изискванията – представя в синтезиран вид основните моменти от дисертационния труд и приносите на автора.

II. Актуалност на проблема

Актуалността на темата на дисертацията е повече от очевидна. През последните три десетилетия българското селско стопанство извървя сложен и неправолинеен път,

достигна състояние, което дава основание за нееднозначни оценки. Протичащите в отрасъла процеси са силно повлияни от различни компоненти на макросредата, на чиито фон се развиват, а тя е продукт на осъществилата се след 1989 година макросоциална трансформация на българското общество - трансформация, засегнала не само икономическите и политически структури, а и фундаменталните му основи, отворила България към навлизане на глобалните тенденции, които в специфичните национални условия доведоха до специфични и нееднозначни следствия. Именно сложността и дългосрочният характер на установилите се детерминационни зависимости изисква конкретен и задълбочен анализ, който да надхвърли полето на икономическата наука и да се опре на по-общите социологически теории за обществото, функционирането и развитието му. И това е едно от много ценните достойнства на работата – приложеният интердисциплинарен подход, който с използване на понятийния и концептуален апарат на различни науки, позволява разглежданите процеси да се поставят в широк социокултурен контекст и да се конструира една цялостна и многопластова картина и обяснителна рамка - да се дадат в различни разрези вътрешни и външни връзки и зависимости.

III. Литературна осведоменост и теоретична подготовка на кандидата

Както вече споменах при общото описание на представения дисертационен труд, прегледът на списъка на използваната литература показва една много висока осведоменост. Ползването на чешки и словашки езици, освен на английски и френски, е дало възможност за достъп и ползване на много широк кръг международни и национални първоизточници. Същевременно трябва да се подчертае, че високата осведоменост е по няколко линии – относно социални теории с различна степен на общност, специализирани частно научни теории в областта на икономика на селското стопанство и програмни документи и анализи на приложението им.

IV. Методичен подход

В целия дисертационен труд последователно се прилага системен подход. Всеки конкретен анализ е направен като съответният процес или явление е изследвано като сложна системна цялост и като част от една по-обхватна система и са разкрити неговите не само вътрешни, но и външни връзки и зависимости.

Последователно е приложен научният метод с неговите релевантни към конкретното изследване елементи. Компетентно и адекватно са използвани широк

спектр от методи за набиране на емпирична информация – монографичен метод, анкета, дълбочинно интервю, фокус-групова дискусия. При обработката на емпиричната информация са използвани подходящи методи - извеждане на различни средни величини, едномерни и двумерни разпределения. Особено много е ползвана статистическа информация по широк кръг показатели. При визуализация на количествената информация са използвани разнообразни графики, диаграми пр.

Широко е използван сравнителен анализ – и при анализ на реалностите в отделни сравними страни (България, Чешка република, Словакия), и във времеви план.

V. Значимост и убедителност на получените резултати, интерпретации и изводи

Първа глава на дисертационния труд има изцяло теоретичен характер. В нея вниманието се фокусира върху икономически и социологически теории, на чиято база ще се конструира теоретичната рамка на изследването. Необходимостта от прилагането на интердисциплинарен подход се определя от обективното съществуване на разнородни и разнопорядкови фактори (жива и нежива природа, социалноикономически зависимости, политически решения), детерминиращи производствения процес в селското стопанство и резултатите му.

Следва да се отбележи и акцентирането в работата на тезата на Бастия за необходимостта да се отчита не само непосредственият ефект, но и вторичният, проявяващ се след определен времеви лаг, което е с огромно значение, тъй като определя адекватността на интерпретациите.

Специално що се отнася до социологическите теории, прави много добро впечатление привличането, разбирането и релевантната интерпретация на класически и най-съвременни концепции, в които е открит евристичен потенциал за интерпретация и обяснение в собственото изследване. Имам предвид на първо място теорията на класик в тази наука – Т. Парсънз, но също и на Маслоу и Мийд. Освен, че е показано задълбочено вникване и разбиране на доста абстрактната „висока“ теория на Парсънз – нещо изключително рядко за не-социолог, тук виждаме и свързването ѝ със съвременни концепции, които в някаква степен и смисъл са нейно продължение. Обръщането към работите на Николай Генов, когото аз бих нарекла класик на българската социология, е особено продуктивно. Неговият обяснителен модел на социалните реалности чрез социалните взаимодействия, с извеждане и систематизиране на детерминантите им, е доказало своя евристичен потенциал при приложение в много изследователски области.

Много удачно и успешно е използването му и тук при интерпретация на процесите в българското селско стопанство в последните три десетилетия, реализирана във **Втора глава**. Използвайки като теоретична основа концепцията за социалното взаимодействие (която тя свързва и с PEST модела) и детерминантите му, авторката е конструирала собствен оригинален теоретичен модел, съответстващ на спецификата на селското стопанство като първичен отрасъл. Той отразява взаимозависимостите, взаимодействията и взаимните влияния на подчинените на вътрешните си закономерности, относително самостоятелни три компонента, които тя обособява – политическа среда, стопанска дейност, жизнена среда на човека. Методологическата основа на предлагания тук модел е теоретично обоснована, надеждна концепция, доказала нееднократно евристичните си възможности.

Предложеният оригинален авторов модел се използва при описанието, анализа и обяснението на сложните процеси, които протичат на микро-, мезо- и макро равнище в българското селско стопанство през последните три десетилетия. В направения анализ тези три компонента са декомпозирани и изследването е обхванало широк спектър от макросоциални фактори, детерминиращи процесите в селското стопанство. Анализирани са технологични, икономически, политически, културни и екологични структури и пластове, чието влияние се опосредства от детерминиращото въздействие на исторически конкретната организационна среда.

При това трябва да се подчертае, че моделът има голям потенциал и за анализ на други, по-малко мащабни процеси, той успешно може да бъде приложен при разработването на инструментариум за емпирични изследвания, вкл. и да се използва за решаване на редица научни и приложни задачи.

При изследването на процесите в българското селско стопанство, на основата на съществени качествени разлики в средата, е направено обособяване на подпериоди, което позволява да се навлезе в дълбочина в спецификата на всеки от тях.

С висока научна стойност е анализът на влиянието върху отрасъла на Общата селскостопанска политика и на конкретния начин, по който тя се прилага у нас. Подробно са разгледани начинът на прилагане, който в голяма степен предопределя структурните промени между двата основни подотрасъла на селското стопанство у нас, прерастването им в структурни дисбаланси и появата на „уязвими сектори“, които се нуждаят от поддържащо производството подпомагане - плащания за да „оцелеят“.

Трета глава от дисертационния труд е фокусирана върху бъдещото развитие на селското стопанство. Авторът търси потенциала и възможностите за развитие на

отрасъла в сечението между нагласи и практики на българските земеделци, от една страна, и бъдещите промени в ОСП, от друга. В тази глава широко са използвани данни от две емпирични социологически изследвания, проведени в рамките на работа по проект, финансиран от ФНИ. По повод на използваната в работата емпирична информация искам да подчертая нейното качество в социологически смисъл. На първо място тя е наистина представителна за съответните генерални съвкупности – извадките са правени със спазване на всички изисквания за представителност. Обемите, съобразени с предварителните очаквания за отклоненията в стойностите на параметрите, които представляват изследователски интерес, дават необходимата точност. Самият процес на набиране на информацията на терен е контролиран от Института по философия и социология и отговаря на академичните стандарти.

При съставяне на въпросниците основните понятия, отразяващи детерминационните зависимости са декомпозирани до емпирични индикатори, събраната информация по които дава възможност за обобщаващи в съдържателен план изводи.

В перспективата на бъдещото развитие не само интересна, но и особено важна е картината на информираността, оценките, нагласите и практиките на различните типове производители - и сами по себе си, и в сравнителен план. От гледна точка на практиката особено важни са изводите, отнасящи се до различни компоненти на информираността, организационната среда, културните фактори.

VI. Приноси на дисертационния труд

Като цялостна оценка мога с твърдо убеждение да кажа, че представената работа притежава не само оригиналност и доказана собствена теза, но и редица значими за развитие на научното познание и за практиката приноси.

Научно-фундаментални

Сред научно-фундаменталните приноси на първо място безусловно е разработеният собствен теоретичен модел за анализ. Той адаптира и обединява релевантни елементи от няколко социологически теории – на Маслоу, Парсънз, Генов и дава концептуалната рамка за конкретни анализи с различна степен на общност. Прилагането на модела дава възможност да се открият ендогенните възможности на българското селско стопанство.

Друг безспорен принос е предложението за пръв път цялостен многопланов интердисциплинарен анализ на развитието на отрасъл селско стопанство в България след

започване на макросоциалната трансформация от 90-те години на миналия век – анализ, при който селското стопанство се разглежда не само в икономически категории, а е поставено в социокултурен контекст. Този анализ показва съществената значимост на отрасъла както при създаване на стойност за националната икономика, така и като фактор, влияещ върху социалноикономическото състояние на обществото на макро-, мезо- и микро- равнище, фактор, допринасящ много съществено за осигуряване на поминък и прехрана на населението в кризисни периоди. На базата на статистическа и друга информация се установява, че в условията на промени на политическата и социална система, именно селското стопанство е социален буфер, който осигурява на обществото, общностите и индивида сигурност, заетост и поминък.

В резултат на детайлен анализ на процесите в селското стопанство през последните 30 години, е изведено влиянието на национално специфичния начин на прилагане на мерките по САПАРД и ОСП върху вътрешната структура на отрасъла, идентифицирани са породилите се диспропорции, прерастващи в дисбаланси и появата на уязвими сектори.

Научно-приложни

Установено е състоянието на релевантната към производствената дейност екологична култура на различни групи селскостопански производители. Установени са параметрите на основните й когнитивни, аксиологически и поведенчески елементи и е направен извод за степента на наличие на субективни предпоставки за възприемане и прилагане на проекологични практики в селскостопанското производство.

На основата на анализирана обширна информация е направен важен извод с приложна насоченост, а именно, че българското селско стопанство след макросоциалната трансформация е в хармония със „Зелената трансформация“, следствие от изисквания на „Зелената сделка“, релевантни към земеделието.

Установени са редица конкретни информационни, материални, организационни и културни дефицити на различни нива, които затрудняват приложението на мерките по ОСП и в крайна сметка забавят и деформират развитието на отрасъла.

VII. Публикационна активност и оценка на качеството на научните публикации

Представените научни публикации надхвърлят не само необходимите минимални изисквания по ЗРАС, но и завишените изисквания на Селскостопанска академия. Те са по особено актуални теми и представят работата на автора по различни аспекти на

темата на съответния етап. Отличават се с широк спектър от третирани проблеми, визиращи както развитието на отрасъла в България, така и поставящи го в международен сравнителен план. От изданията, в които са публикувани личи, че изследванията на Пламена Йовчевска имат видимост и в международното изследователско пространство

VIII. Критични бележки, въпроси и препоръки към кандидата

Научното познание е динамично развиваща се система, самата която отразява променящи се реалности. Винаги има още какво да се изследва, какво да се обяснява. В този смисъл винаги могат да се очертаят допълнителни линии на изследване. В случая моята препоръка е този дисертационен труд да се издаде като монография, която ще представи описание, анализ и обяснение на процесите в селското стопанство в един повратен момент от историята на страната. Монографията би се обогатила ако моделът се доразвие в посока на експлицитно декомпозиране на елементите и визуализация на взаимовръзките и взаимодействията и на по-ниско ниво. Също така много ценно би било да се повторят проведените теренни изследвания и да се направи сравнителен анализ на резултатите. Това обаче е свързано с финансови ресурси и не зависи от автора.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на представените материали мога с увереност да кажа, че са изпълнени всички изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ССА. Кандидатът покрива наукометричните изисквания, дисертационният труд съдържа собствени оригинални приноси от фундаментален и приложен характер. С оглед на това предлагам на Пламена Георгиева Йовчевска да бъде присъдена научната степен “доктор на науките” по научна специалност Икономика и управление (Земеделие), професионално направление 3.8 Икономика.

София, 10.11.2022 г.

ИЗГОТВИЛ РЕЦЕНЗИЯТА:

Проф. дсн Анна Мантарова

REVIEW

on a dissertation thesis for acquiring the scientific degree of Doctor of Sciences in scientific specialty Economics and Management (agriculture), professional field 3.8. Economics

dissertation topic:

THE BULGARIAN AGRICULTURE AFTER THE MACRO-SOCIAL TRANSFORMATION

with author PLAMENA GEORGIEVA YOVCHEVSKA

by Prof. DSS ANNA IVANOVA MANTAROVA

Institute of Philosophy and Sociology

of the Bulgarian Academy of Sciences

scientific specialty Sociology, prof. field Sociology, anthropology and cultural sciences

member of the Scientific Jury, appointed by Order RD 05-172 of 29.09.2022

I. Brief presentation of author of the dissertation

In 1977 Plamena Yovchevska obtained master's degree in Political Economy&Sociology, University of National and World Economy, Sofia. In 1991, she defended a dissertation on the topic "Economic efficiency of the main areas of production and technologies for harvesting and storing corn for feed", PhD Economics, Institute of Agrarian Economics, Sofia.

Plamena Yovchevska's permanent scientific interests are in the field of research on the place of agriculture in the national economy, transformation processes in the sector, community agricultural policy, agro-ecological significance of the primary sector in preserving the human living environment, socio-cultural traditions and their importance for the development of social capital in the sector.

Professional Experience: she worked as an Assistant Professor at Institute of Forage Crops, Pleven from 1980 to 1997; 1997-2003 Assistant Professor, Institute of Agrarian Economics (IAE), Sofia; 2003-2017 Associate Professor, IAE, Sofia; 2017-till now Professor, IAE, Sofia.

She trained two doctoral students, one of whom has already successfully defended his dissertation.

She is a participant in numerous scientific projects, both of a fundamental and applied nature. Because of her high competence, she is sought after as an expert in various expert bodies at the national and international level.

In addition to extensive scientific experience, she also has managerial experience - from 2014 to 2017 acted as Scientific Secretary and Deputy Director for Science of the IAE.

General characteristics of the dissertation and the extended summary

The dissertation thesis "THE BULGARIAN AGRICULTURE AFTER THE MACRO-SOCIAL TRANSFORMATION" has a total volume of 290 pages. It is structured in Introduction, three chapters, Conclusion, Reference to the scientific contributions of the dissertation, List of publications related to the dissertation work, Bibliography, List of Figures, Tables and Schemes, List of abbreviations. The text contains 3 schemes, 11 tables and 76 figures. The bibliography includes 72 titles in five languages. The titles indicated show a very good awareness not only in a narrowly specialized scientific field, but also in those with a higher degree of community, and also an awareness of program documents.

In the dissertation, the object and subject of research are precisely defined and distinguished, the purpose of the research is formulated, which is decomposed into one main and 6 specific tasks. The extended summary is presented in a volume of 39 pages. It meets the requirements - it presents in a synthesized form the main moments of the dissertation work and the contributions of the author.

II. Timeliness of the problem

The relevance of the topic of the dissertation is more than obvious. Over the past three decades, Bulgarian agriculture has followed a complex and non-linear path, reaching a state that gives rise to ambiguous assessments. The processes taking place in the sector are strongly influenced by various components of the macro environment against which they develop, and it is a product of the macro-social transformation of Bulgarian society that took place after 1989 - a transformation that affected not only the economic and political structures, but also its fundamental foundations, opened Bulgaria to the entry of global trends, which in the specific national conditions led to specific and ambiguous consequences. It is the complexity and long-term nature of the established deterministic dependencies that require a specific and in-depth analysis that goes beyond the field of economic science and relies on more general sociological theories about society, its functioning and development. And this is one of the very valuable merits of the work - the applied interdisciplinary approach, which, using the conceptual apparatus of various sciences, allows the considered processes to be placed in a broad socio-cultural context and to construct a comprehensive and multi-layered picture and explanatory framework - to give in different sections internal and external connections and dependencies.

III. Literary awareness and theoretical preparation of the candidate

As I already mentioned in the general description of the presented dissertation work, the review of the list of used literature shows a very high level of awareness. The use of Czech and Slovak languages, in addition to English and French, has made it possible to access and use a very wide range of international and national primary sources. At the same time, it should be emphasized that the high awareness is on several lines - about social theories with varying degrees of community, specialized private scientific theories in the field of agricultural economics and program documents and analyzes of their application.

IV. Methodical approach

A systematic approach is consistently applied throughout the dissertation. Each specific analysis is made as the corresponding process or phenomenon is studied as a complex systemic whole and as part of a more comprehensive system and its not only internal but also external connections and dependencies are revealed.

The scientific method with its elements relevant to the specific research has been consistently applied. A wide range of methods for gathering empirical information were competently and adequately used - monographic method, survey, in-depth interview, focus group discussion. When processing the empirical information, appropriate methods were used - derivation of different average values, one-dimensional and two-dimensional distributions. Statistical information on a wide range of indicators was especially widely used. When visualizing quantitative information, various graphs, charts, etc. were used.

Comparative analysis has been widely used - both in the analysis of the realities in individual comparable countries /Bulgaria, the Czech Republic, Slovakia/, and in terms of time.

V. Significance and persuasiveness of the obtained results, interpretations and conclusions

The first chapter of the dissertation is entirely theoretical in nature. In it, attention is focused on economic and sociological theories, on the basis of which the theoretical framework of the study will be constructed. The need to apply an interdisciplinary approach is determined by the objective existence of heterogeneous and heterogeneous factors (living and non-living nature, socioeconomic dependencies, political decisions) determining the production process in agriculture and its results.

It should also be noted the emphasis in the work of Bastiat's thesis on the need to take into account not only the immediate effect, but also the secondary one, manifested after a certain time lag, which is of great importance, as it determines the adequacy of the interpretations.

Especially when it comes to sociological theories, the attraction, understanding and relevant interpretation of classical and cutting-edge concepts in which a heuristic potential for interpretation and explanation is found in one's own research makes a very good impression. I mean first of all the theory of a classic in this science - T. Parsons, but also of Maslow and Mead. In addition to showing a deep insight and understanding of Parsons's rather abstract "high" theory - something extremely rare for a non-sociologist - here we also see its connection with modern concepts that are in some degree and sense its extension. Turning to the works of Nikolay Genov, whom I would call a classic of Bulgarian sociology, is particularly productive. His explanatory model of social realities through social interactions, with the derivation and systematization of their determinants, has proven its heuristic potential when applied in many research areas. It is very appropriate and successful to use it here in the interpretation of the processes in the Bulgarian agriculture in the last three decades, realized in the **Second Chapter**. Using as a theoretical basis the concept of social interaction (which she also connects with the PEST model) and its determinants, the author has constructed her own original theoretical model corresponding to the specifics of agriculture as a primary sector. It reflects the interdependencies, interactions and mutual influences of those subordinate to its internal regularities, relatively independent three components that it singles out – political environment, economic activity, human living environment. The methodological basis of the model offered here is a theoretically grounded, reliable concept that has repeatedly proven its heuristic capabilities.

The proposed original author's model is used in the description, analysis and explanation of the complex processes that take place at the micro-, meso- and macro level in the Bulgarian agriculture in the last three decades. In the analysis made, these three components are decomposed and the study covered a wide range of macro-social factors determining the processes in agriculture. Technological, economic, political, cultural and ecological structures and layers are analyzed, the influence of which is mediated by the determining impact of the historically specific organizational environment.

At the same time, it should be emphasized that the model has great potential for the analysis of other, smaller-scale processes, it can be successfully applied in the development of a toolkit for empirical research, incl. and be used to solve a number of scientific and applied tasks.

In the study of the processes in the Bulgarian agriculture, on the basis of significant qualitative differences in the environment, sub-periods were distinguished, which allows to go in depth into the specifics of each of them.

Of high scientific value is the analysis of the impact on the sector of the Common Agricultural Policy and the specific way in which it is applied in our country. The method of implementation, which to a large extent predetermines the structural changes between the two main sub-sectors of agriculture in our country, their development into structural imbalances and the appearance of "vulnerable sectors" that need production-supporting payments in order to "survive" is examined in detail.

The third chapter of the dissertation is focused on the future development of agriculture. The author looks for the potential and opportunities for the development of the sector in the intersection between attitudes and practices of Bulgarian farmers, on the one hand, and future changes in the CAP, on the other. This chapter makes extensive use of data from two empirical sociological surveys conducted within the framework of work on a project funded by the SRF. Regarding the empirical information used in the work, I want to emphasize its quality in a sociological sense. First of all, it is truly representative for the relevant general aggregates – the samples were taken in compliance with all requirements for representativeness. Volumes tailored to the prior expectations of deviations in the values of the parameters of research interest provide the required accuracy. The very process of gathering the information in the field is controlled by the Institute of Philosophy and Sociology and meets the academic standards.

When compiling the questionnaires, the main concepts reflecting the deterministic dependencies are decomposed into empirical indicators, the collected information on which makes it possible to draw summative conclusions in terms of content.

In the perspective of future development, the picture of the awareness, evaluations, attitudes and practices of the different types of producers is not only interesting, but also particularly important - both by themselves and in a comparative plan. From the point of view of practice, the conclusions relating to various components of awareness, the organizational environment, and cultural factors are particularly important.

VI. Dissertation Contributions

As an overall assessment, I can say with firm conviction that the presented work has not only originality and a proven own thesis, but also a number of significant contributions to the development of scientific knowledge and practice.

Scientific-fundamental

Among the scientific-fundamental contributions, the first place is undoubtedly the developed own theoretical model for analysis. It adapts and combines relevant elements of several sociological theories - Maslow's, Parsons', Genov's and provides the conceptual framework for specific analyzes with varying degrees of community. The application of the model makes it possible to highlight the endogenous possibilities of Bulgarian agriculture.

Another indisputable contribution is the proposed, for the first time, comprehensive interdisciplinary analysis of the development of the agricultural sector in Bulgaria after the start of the macro-social transformation of the 1990s - an analysis in which agriculture is considered not only in economic categories, but is placed in a sociocultural context. This analysis shows the essential importance of the sector both in creating value for the national economy and as a factor influencing the socio-economic condition of the society at the macro-, meso- and micro-level, a factor contributing very significantly to ensuring the livelihood and sustenance of the population in crisis periods. Based on statistical and other information, it is established that in the conditions of changes in the political and social system, it is agriculture that is a social buffer that provides society, communities and the individual with security, employment and livelihood.

As a result of a detailed analysis of the processes in agriculture over the last 30 years, the influence of the nationally specific way of implementing SAPARD and CAP measures on the internal structure of the sector has been deduced, the resulting disparities growing into imbalances and the emergence of vulnerable sectors have been identified.

Scientific-applied

The state of the ecological culture relevant to the production activity of different groups of agricultural producers has been established. The parameters of its main cognitive, axiological and behavioral elements have been established and a conclusion has been made about the degree of existence of subjective prerequisites for the adoption and application of pro-environmental practices in agricultural production.

On the basis of the analyzed extensive information, an important conclusion with an applied orientation is made, namely that the Bulgarian agriculture after the macro-social transformation is in harmony with the "Green Transformation", a consequence of the requirements of the "Green Deal", relevant to agriculture.

A number of specific informational, material, organizational and cultural deficits have been identified at various levels, which make it difficult to apply the CAP measures and ultimately slow down and deform the development of the sector.

VII. Publication activity and evaluation of the quality of scientific publications

The presented scientific publications exceed not only the necessary minimum requirements under LDACRB, but also the increased requirements of AA. They are on particularly current topics and present the author's work on various aspects of the topic at the relevant stage. They are distinguished by a wide range of treated problems, targeting both the development of the sector in Bulgaria and placing it in an international comparative plan. It is plainly from the editions in which they were published that the studies of Pl. Yovchevska have visibility in the international research space as well.

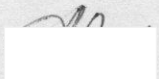
VIII. Critical notes, questions and recommendations to the candidate

Scientific knowledge is a dynamically developing system, which itself reflects changing realities. There is always more to explore, more to explain. In this sense, additional lines of research can always be outlined. In this case, my recommendation is that this dissertation work be published as a monograph, which will present a description, analysis and explanation of the processes in agriculture at a turning point in the country's history. The monograph would be enriched if the model were further developed in the direction of explicit decomposition of the elements and visualization of the interrelationships and interactions at a lower level as well. It would also be very valuable to repeat the conducted field research and make a comparative analysis of the results. However, this is related to financial resources and does not depend on the author.

CONCLUSION:

Based on the presented materials, I can say with confidence that all the requirements of the LDACRB and the Regulations on the terms and conditions for acquiring scientific degrees and holding academic positions in the Agricultural Academy have been met. The candidate meets the scientometric requirements, the dissertation contains own original contributions of a fundamental and applied nature. In view of this, I propose that Plamena Georgieva Yovchevska be awarded the scientific degree "Doctor of Sciences" in the scientific specialty Economics and Management (agriculture), field 3.8. Economics.

Sofia, 10.11.2022 r.

REVIEW CREATED BY:

Prof. D.Sc. Anna Mantarova